

Intentieverklaring programma arbeidsmarkt en opleiding van het ministerie van LNV en de productschappen¹

Erkende dat:

- Sectoren eerst verantwoordelijk zijn voor een adequate personeelsvoorziening, zowel in kwantitatieve als in kwalitatieve zin;
- Het ministerie van LNV eerst verantwoordelijk is voor het groene onderwijs.

Is vast te stellen dat:

- De sectoren een belangrijke bijdrage leveren aan de Nederlandse economie, de export en werkgelegenheid;
- Er in de sectoren een toenemende vraag is naar, naast groene kennis, ook technische kennis en specifieke competenties zoals ondernemerschap;
- De totale werkgelegenheid in de sectoren stabiel is, er door onder meer seizoensteelten naar verhouding meer vraag is naar vormen van tijdelijke werkgelegenheid voor vooral laaggeschoolde arbeid;
- In de sectoren de aandacht voor duurzame productie toeneemt. Maatschappelijk verantwoord ondernemen vraagt om meer ondernemerschap, waarbij de nadruk ligt op de P van People (van Profit, Planet, People);
- Er sprake is van vergrijzing en ontgroening in veel sectoren;
- In sectoren enerzijds sprake is van lange dienstverbanden, anderzijds van korte tot zeer korte dienstverbanden;
- Laag en lager geschoold werk aanwezig zal blijven in de sectoren, de sectoren hiermee een belangrijke bijdrage leveren aan dit deel van de arbeidsmarkt in Nederland;
- Door schaalvergroting, innovaties en technologische ontwikkelingen in de sectoren een toenemende vraag is naar medewerkers in de functieniveaus voor midden en hogere kader;
- Er in de sectoren nauwelijks sprake is van een bedrijfscultuur waarvan er sprake is dat werknemers een leven lang leren. Scholing is veelal een ad hoc activiteit;
- Lager opgeleide en oudere werknemers beperkte doorgroei- en ontwikkelkansen hebben in en buiten de sectoren;
- Verschillende agro food sectoren met een groot verloop kampen en voor specifieke functies met moeilijk vervulbare vacatures worden geconfronteerd;
- De economische crisis voor de korte termijn rust lijkt te geven op de arbeidsmarkt;
- De demografische factoren vanaf 2012 tot arbeidskrapte en -schaarste zullen leiden;
- De bekendheid met en aantrekkingskracht van de sectoren op vooral niet traditionele groepen (allochtone jongeren, vrouwen, wajongers en langdurig werklozen) laag zijn.

Overwegende dat dit tot gevolg heeft dat:

- Onvoldoende jongeren kiezen voor een groene opleiding en/of opleiding gericht op werken in de agrarische productie, handel en verwerking;
- Studenten, werklozen en elders werkenden te weinig kiezen voor een groene werkkring of werk in de agrarische productie, handel en verwerking;

¹ De sectoren die vallen onder de werkingssfeer van het Productschap Akkerbouw, het Productschap Diervoeder, het Productschap Margarine, Vetten en Oliën, het Productschap Tuinbouw, het Productschap Vee en Vlees, het Productschap Pluimvee en Eieren, het Productschap Vis, het Productschap Wijn en het Productschap Zuivel.

- Werkenden in de sectoren meer dienen te worden uitgedaagd en daardoor in hun werk en loopbaan een positief toekomstperspectief ervaren;
- Zowel ondernemers als werknemers onvoldoende bezig zijn met de noodzaak van een leven lang leren.

Organisaties en sectoren hebben enerzijds in de afgelopen jaren activiteiten ontwikkeld om de arbeidsbehoefte kwalitatief en kwantitatief beter en meer in te vullen. Anderzijds leidt bovenstaande tot het beeld dat boeien en binden in de sectoren vraagt om blijvende en meer aandacht. Meer aandacht voor arbeidsmarkt en opleiding door een aanpak waarbij productschappen en sectoren samenwerken. Een aanpak die productschappen en het ministerie van LNV verder willen stimuleren en faciliteren.

De productschappen spreken uit dat zij voor de volgende hoofdaandachtsvelden de volgende acties ontwikkelen:

Kwalificaties van werkenden bij de tijd houden

- 1. Leven lang leren.

Actie:

Om te komen tot samenwerking en een eenduidig scholingsbeleid zullen alle productschappen voor 1 april 2010 een eigen projectplan opstellen. Daarbij wordt met sociale partners in de sectoren nagegaan hoe kan worden bijgedragen aan het meer verankeren van scholing en opleiding als structureel aandachtspunt binnen ieder bedrijf, bovenop initiatieven die zijn ontwikkeld. Bij de uitwerking zal nauw worden samengewerkt met de ministeries van LNV en OC&W, de kennisinstellingen, het groene en niet-groene onderwijs, de Groene Kennis Coöperatie, opleidingsfondsen en andere relevante partijen.

In 2009 wordt gestart met een eerste activiteit voor het scholingsbeleid middels de inzet van scholingsconsulenten in de glastuinbouw. In andere sectoren zal de inzet van scholingsconsulenten worden gestimuleerd. Dit omdat blijkt dat het delen van kennis en netwerken leidt tot meer efficiëntie en effectiviteit bij het realiseren van concrete ondersteuning op de werkvloer.

- 2. Ervaringscertificaat (EVC) en duale trajecten

Actie:

Alle productschappen gaan na of en welke mogelijkheden er zijn om het instrument van EVC en eventueel aansluitende duale trajecten op grotere schaal in te zetten om werknemers meer en beter geschoold te krijgen. Hierbij wordt nadrukkelijk nagegaan welke mogelijkheden er zijn om, in het kader van het aanvullend beleidsakkoord van het kabinet bij 'samen werken, samen leven', op korte termijn EVC in te zetten. Samenwerking met kennis- en onderwijsinstellingen is hierbij van groot belang gezien het maatwerk dat wordt gevraagd en de specifieke kennis en ervaring die een aantal instellingen hebben met EVC.

Doelstelling is het bevorderen dat partijen in de productie, verwerking en handel meer werk maken van het inzetten van EVC- en duale trajecten. Dit gericht op het certificeren van de werkervaring en het blijvend motiveren van werkenden in de sectoren.

Arbeidsreserves benutten

- 3. Arbeidsmarkt

Actie:

Productschappen inventariseren de mogelijkheden die er zijn om arbeidsmarktprojecten met en voor de sectoren uit te voeren. Hierbij wordt ook aandacht besteed aan het aantrekken en versterken van de arbeidsmarktpositie van allochtonen, wajongers en langdurig werklozen. Regionale samenwerking tussen sectoren, de mobiliteitscentra, brancheservicepunten in sectoren met het UWV en andere relevante partijen wordt hierbij nadrukkelijk voorzien. Tevens behoeft de omgang met flexibele arbeid

nadrukkelijke aandacht. De inzet van (arbeidsmarkt)consulenten bij het uitvoeren van projecten in dit kader zal nadrukkelijk worden gestimuleerd, omdat blijkt dat een één op één benadering eerder leidt tot concrete resultaten op de werkvloer.

Doelstelling is het intensiveren van de regionale samenwerking tussen alle relevante partijen op de arbeidsmarkt. Dit gericht op het verder verbeteren van het functioneren van de arbeidsmarkt in de sectoren voor de korte termijn (in het kader van de crisisbestrijding) en de langere termijn.

Instream in de sector en het onderwijs; het boeien en binden van leerlingen

- 4. Maatschappelijke stages

Actie:

Productschappen vervullen voor een aantal sectoren een initiërende rol om meer bedrijven en sectoren te stimuleren en te enthousiasmeren voor maatschappelijke stages. Een aantal sectoren en organisaties voert al pilots uit voor maatschappelijke stages. In 2010 zullen diverse concrete pilots worden uitgevoerd. Ten aanzien van het beschikbaar stellen van maatschappelijke stageplaatsen zullen kwantitatieve doelstellingen overeen worden gekomen.

- 5. Stageplaatsen

Actie:

Productschappen zullen zich samen met sectoren inzetten om in 2010 diverse concrete activiteiten uit te voeren gericht op het realiseren van goede en voldoende stageplaatsen in de sectoren .

- 6. Imago

Actie:

Productschappen gaan na of en welke mogelijkheden er zijn om initiatieven te ontplooiën op het terrein van het aantrekkelijker neerzetten van de sectoren, dit naast reeds lopende initiatieven van dragende organisaties en sectoren. In 2009 wordt o.a. gestart met een imagobevorderende arbeidsmarktcampagne voor een aantal tuinbouwsectoren.

Spreekt het ministerie van LNV uit dat:

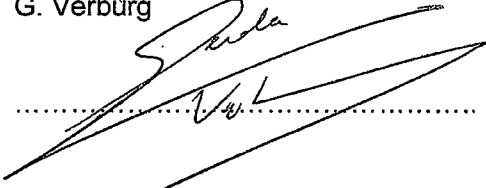
- het zal bevorderen in het kader van de meerjarenafpraak met de Groene Kennis Coöperatie dat deze met het bedrijfsleven initiatieven uitwerkt, gericht op het stimuleren van de instroom in, de doorstroom binnen het onderwijs en de uitstroom vanuit het onderwijs in de sectoren;
- het bereid is een (financiële) bijdrage te leveren aan projecten, te beginnen met ondersteuning van een pilot project voor scholingsconsulenten in de tuinbouw.

Spreeken productschappen en ministerie uit dat:

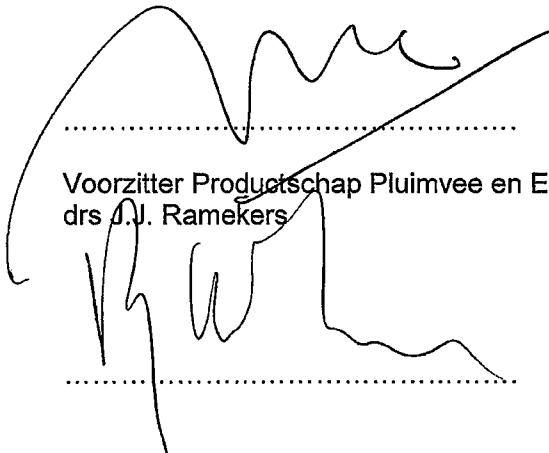
- uiterlijk 1 april 2010 uitgewerkte (deel)projecten zijn opgesteld met het bedrijfsleven ten aanzien van de genoemde actiepunten;
- zij bij de concretisering hiervan samenwerken met andere ministeries, dragende organisaties van sectoren en partijen in het veld van onderwijs en arbeidsmarkt en aansluiten op bestaande initiatieven;
- er aanvullende afspraken worden gemaakt over de (financiële) bijdragen;
- de optelsom van deze (deel)projecten het Programma Opleiding en Arbeidsmarkt vormt;
- zij de gezamenlijke intentie hebben het programma succesvol uit te voeren.

Is aldus getekend op 29 oktober 2009 en gaan over tot het uitwerken van genoemde afspraken:

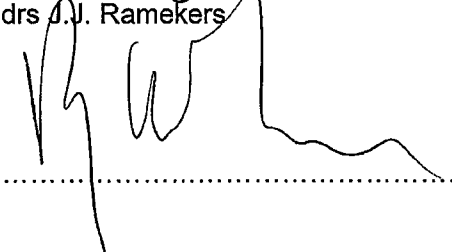
De Minister van Landbouw, Natuur en
Voedselkwaliteit
G. Verburg

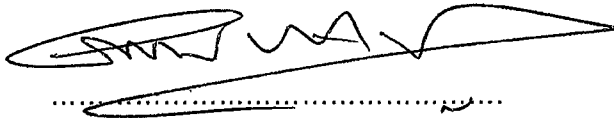
Voorzitter Productschap Diervoeder
Th.A.M. Meijer

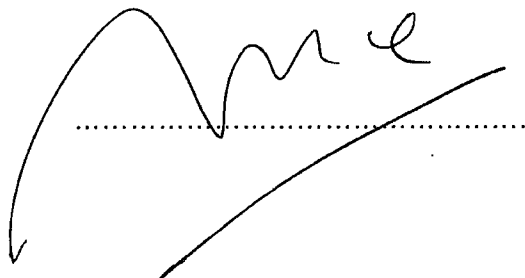
Voorzitter Productschap Pluimvee en Eieren
drs J.J. Ramekers

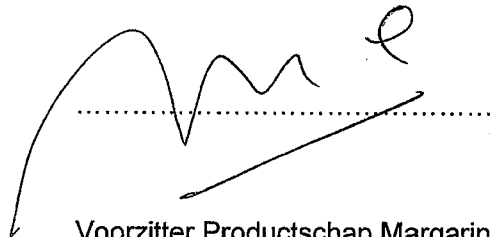
Voorzitter Productschap Vee en Vlees
mr. S.W.A. Lak

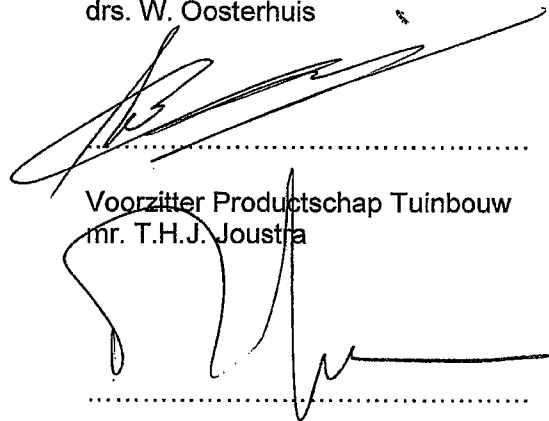
Voorzitter Productschap Wijn
Th.A.M. Meijer

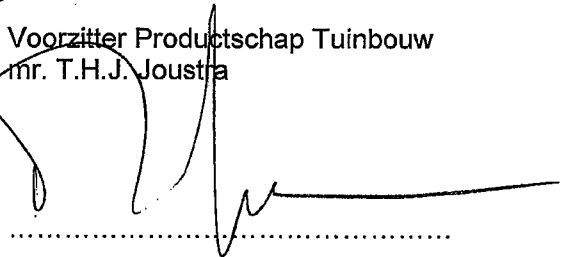
Voorzitter Productschap Akkerbouw
Th.A.M. Meijer

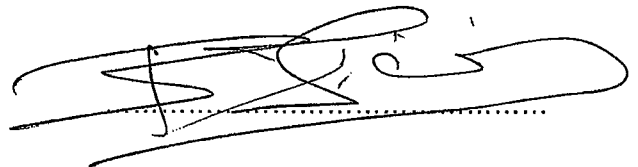
Voorzitter Productschap Margarine,
Vetten en Oliën
drs. W. Oosterhuis

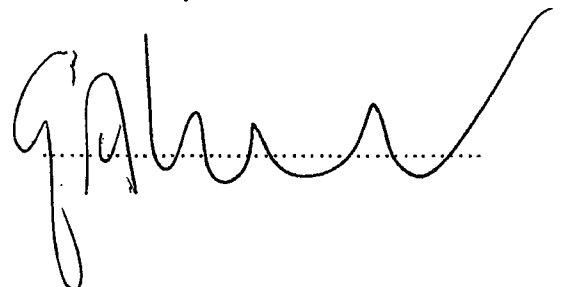
Voorzitter Productschap Tuinbouw
mr. T.H.J. Joustra

Voorzitter Productschap Vis
ir. B.J. Odink

Voorzitter Productschap Zuivel
ir. G.A. Koopstra

**Toelichting op intentieverklaring programma arbeidsmarkt en opleiding
van
het ministerie van LNV
en
de productschappen**

1. Inleiding

De productschappen besteden als platform voor sectoraal overleg en ondersteuning aandacht aan het beleidsterrein arbeid. Het project Verankering Arbeid richt zich specifiek op het beter en meer verankeren van het beleidsterrein arbeid in de productschappen en het vergroten van de betrokkenheid van vakbonden bij de schappen.

Op 4 februari 2009 is de conferentie 'Boeien & Binden' georganiseerd. Tijdens deze conferentie heeft de minister van LNV in haar inleiding aangegeven de sociale partners als eerst verantwoordelijke voor een adequate personeelsvoorziening te zien, zowel in kwantitatieve als in kwalitatieve zin. De minister wil hierbij stimulerend en faciliterend optreden, is daarbij eerstverantwoordelijke als het gaat om het groene onderwijs en gaf aan aanspreekbaar te zijn op het kabinetsbeleid met betrekking tot arbeid. In de sectoren die vallen onder de werkingssfeer van de productschappen¹, hierna te noemen "de sectoren", is een brede erkenning van de eigen verantwoordelijkheid op het terrein van arbeidsmarkt en opleiding.

Deze verklaring en de daarin geschetste intenties ten behoeve van het bestuurlijk overleg tussen het ministerie van LNV en de productschappen vormen een eerste stap om te komen tot een meerjarenprogramma arbeidsmarkt en opleiding.

2. De aanleidingen

De sectoren zijn volop in beweging door ontwikkelingen als toenemende schaalvergroting, internationalisering, innovatie en veranderingen in het (EU-)beleid. Vooral op het terrein van arbeidsmarkt en opleiding zijn er ontwikkelingen en knelpunten. Dit alles leidt tot het beeld dat het boeien en binden van werknemers blijvend de aandacht van de sectoren vraagt:

- Boeien: onvoldoende jongeren kiezen voor een groene opleiding, studenten, werklozen en elders werkenden kiezen te weinig voor een groene werkkring. Als ze in eerste instantie geboeid zijn, wisselen ze te vaak en te snel van studie en of werk en kijken daarbij zeker ook buiten de sectoren.
- Binden: werknemers in de sectoren dienen meer te worden uitgedaagd en daardoor in hun werk en loopbaan een positief toekomstperspectief ervaren. Zowel ondernemers als werknemers zijn nog niet bezig met een leven lang leren.

Het bovenstaande vraagt om een aanpak waarbij de productschappen samenwerken. Dit kwam ook nadrukkelijk naar voren in de uitkomsten van de conferentie 'Boeien & Binden'.

Een tweede aanleiding is een recent uitgevoerd onderzoek van het EIM in opdracht van het ministerie van LNV naar vraag en aanbod van arbeidskrachten in de agrarische sectoren in de komende vijf tot tien jaar. Naast knelpunten in de arbeidsvoorziening is een ontwikkeling gaande waarbij de instroom in het groene onderwijs vrij stabiel is, maar vooral de doorstroom en uitstroom richting het agrarisch bedrijfsleven daalt. Het ministerie van LNV wil bevorderen dat het rendement van het groene onderwijs wordt verbeterd.

Een derde aanleiding om vanuit het ministerie van LNV initiatieven op het gebied van arbeidsmarkt en opleiding te stimuleren, vormt het coalitieakkoord 'samen werken, samen leven' en het aanvullend beleidsakkoord om de gevolgen van de economische crisis te beperken. Een hoger rendement van onderwijs en onderzoek, versterking van het innovatief vermogen, het weghalen van drempels voor ondernemerschap en een beter functioneren van de arbeidsmarkt zijn enkele acties op weg naar een meer concurrerende en ondernemende economie.

¹ Productschap Akkerbouw, Productschap Diervoeder, Productschap Margarine, Vetten en Oliën, Productschap Tuinbouw, Productschappen Vee, Vlees en Eieren, Productschap Vis, Productschap Wijn en Productschap Zuivel.

Genoemde drie aanleidingen hebben raakvlakken met en sluiten aan op het beleid van ministerie van LNV ten aanzien van duurzaamheid. De in juni jl. gepresenteerde Nota Duurzaam Voedsel richt zich op het realiseren van een aanbod van duurzame consumentenproducten en een duurzame consumptie en productie van ons voedsel. In het kader van arbeidsmarkt en opleiding vraagt maatschappelijk verantwoord ondernemen, in aanvulling op al bestaande activiteiten van partijen in de sectoren, om meer aandacht voor modern ondernemerschap en goed werkgeverschap, waarbij de nadruk ligt op de P van People (van Profit, Planet, People).

3. De aanpak van het Programma Arbeidsmarkt en Opleiding

De productschappen en het ministerie van LNV hebben de volgende aanpak afgesproken om het Programma Arbeidsmarkt en Opleiding te formuleren en te concretiseren:

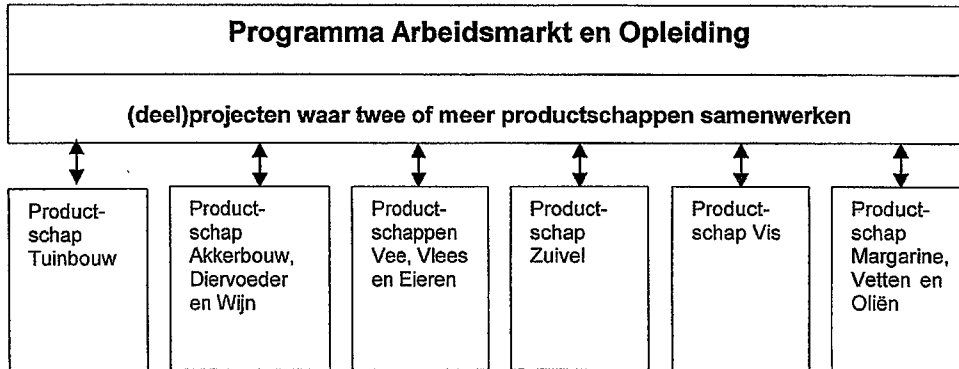
- Het opstellen van een kwalitatieve analyse van de arbeidsmarktproblematiek per sector, zo mogelijk aangevuld met kwantitatieve gegevens, rekening houdend met ontwikkelingen in de sectoren. In de onderstaande paragrafen is een arbeidsmarktschets opgenomen en worden een aantal ontwikkelingen en knelpunten geschetst.
- Het formuleren van actiepunten uitmondend in een intentieafpraak tussen het ministerie van LNV en de productschappen;
- Het opstellen en uitwerken van concrete projectplannen, die bij elkaar het Programma Arbeidsmarkt en Opleiding vormen. Bedrijfsleven en onderwijs ten behoeve van sectoren die vallen onder de werkingssfeer van de productschappen, hierna te noemen "het onderwijs", werken hierbij samen.

Een duidelijke coördinatie, ambitie en voortvarendheid zijn bij de ontwikkeling en uitvoering nodig. De korte termijn (bv. gevolgen van de huidige economische crisis), de middellange termijn (bv. onvoldoende gekwalificeerde instroom in de sectoren) en de lange termijn (bv. vergrijzing en ontgroening) vragen om een snelle en voortvarende aanpak. Uitgangspunt vormen de kansen en knelpunten die uit de gehouden inventarisatie naar voren zijn gekomen, waarbij aangesloten zal worden op reeds ontwikkelde activiteiten van organisaties en sectoren.

Zo veel mogelijk zal gezocht worden naar aanpakken die alle sectoren aanspreken, maar er moet echter voldoende ruimte zijn voor een individuele aanpak per sector. Ook kan er sprake zijn van projecten waarbij enkele productschappen en sectoren samenwerken. Dit kan zowel van toepassing zijn op de ontwikkeling als op de organisatie van het plan en de onderliggende projecten. Het uitgangspunt moet zijn de eigen verantwoordelijkheid van de sectoren en breed draagvlak voor (deel)projecten. Hierbij kunnen de aanpak per sector en de aanpak waarbij de productschappen samenwerken elkaar versterken. Een realistische en heldere planning is bij deze aanpak van belang.

Onderstaand plaatje (bottum up) is zowel van toepassing op de ontwikkeling, als de uitvoering van alle projecten in het kader van het programma arbeidsmarkt en opleiding. De beoogde aanpak maakt een ontwikkeling gericht op meer en verdere samenwerking in de tijd mogelijk.

De aanpak ziet er in een plaatje als volgt uit:

Een aanpak waarbij de productschappen samenwerken, geeft werknemers en nieuwkomers in de sectoren betere kansen op een loopbaan die *boeit* en *bindt*.

3.1. Arbeidschets

Onderstaand wordt op basis van de uitgevoerde kwalitatieve en kwantitatieve analyses een overzicht gegeven van de belangrijkste kengetallen van de sectoren.

Kengetallen van de sectoren

Ten aanzien van de werkgelegenheid, productie- en exportwaarde én opleiding in de sectoren is vast te stellen dat:

- Er werk wordt geboden aan bijna 700.000 werknemers. Daarnaast biedt de sector werk aan circa 150.000 uitzendkrachten. De indirecte werkgelegenheid betreft enkele 100.000den werknemers. De sectoren zijn hiermee goed voor ca. 10% van de totale werkgelegenheid in de Nederlandse economie.
- De totale productiewaarde 20 miljard euro en de exportwaarde ruim 30 miljard euro bedragen. Dit is 5% van het BBP.
- De werkgelegenheid voor ruim 70% uit mannen en ongeveer 30% uit vrouwen bestaat. Hiervan is ca. 10% allochtoon.
- Van de werknemers 60% een LBO (max. MBO-1) opleiding, 30% een MBO opleiding en 10% een HBO/WO opleiding heeft.
- Het verloop c.q. de vervangingsvraag gemiddeld 10% per jaar is, waarbij uitschieters van 20 tot 30% per jaar voorkomen.

3.2. Ontwikkelingen

In de sectoren zijn de volgende ontwikkelingen te zien. (Indien wordt gesproken over de agro food sectoren betreft dit de sectoren exclusief de primaire sectoren.)

Productie en economie

- In de sectoren is sprake van een sterk toenemende aandacht voor duurzaamheid. Dit naast efficiëntie en effectiviteit gekoppeld aan grootschalige productie en verwerking.
- Kwaliteit, milieu en diervriendelijk produceren en verwerken zijn van toenemend belang.
- Naast grootschaligheid zal de biologische teelt en verwerking van belang blijven maar van beperkte omvang.
- Export van producten, voor een belangrijk deel van agrarische oorsprong, blijft de kurk voor de Nederlandse economie, naast de toenemende import en transitohandel.
- De (Nederlandse) consument krijgt het steeds drukker en individualiseert en heeft alleen in het weekend tijd om te koken. De consument heeft daarnaast wel meer aandacht voor gezondheid, duurzaamheid en interesse in regionale- en streekproducten.

Sectoren en werkgelegenheid

- In de agro food sectoren is sprake van stabilisering tot (geringe) daling van het aantal bedrijven. In de primaire sectoren neemt het aantal bedrijven structureel af.
- In de sectoren is sprake van schaalvergroting en concentratie. Er zijn per sector bedrijven van zeer grote omvang, echter het midden- en kleinbedrijf blijft dominant in het merendeel van de sectoren.
- De totale werkgelegenheid in de sectoren is redelijk stabiel, waarbij er tussen sectoren nadrukkelijke verschillen zijn. In de primaire sectoren daalt de gezinsarbeid.
- Vanuit de sectoren is meer vraag naar vormen van tijdelijke werkgelegenheid en uitzendwerk, inclusief vraag naar arbeidskrachten vanuit andere EU-lidstaten. Deze vormen van werk betreffen doorgaans laaggeschoolde arbeid.
- Enerzijds is in de sectoren sprake van lange dienstverbanden, anderzijds –vooral in de lagere functies- van korte tot zeer korte dienstverbanden.
- In veel sectoren is sprake van vergrijzing en ontgroening (minder jongeren).
- De sectoren hebben –net als techniek, metaal en chemie– op jongeren weinig aantrekkingskracht.
- De economische crisis leidt ertoe dat er voor de komende jaren aanbod zal zijn van arbeidskrachten met wellicht deels een ongeschikte opleiding. Door demografische factoren en het imago zal vanaf 2012 duidelijke krapte en schaarste waarneembaar zijn.

Opleiding en scholing

- In veel sectoren zal laag en lager geschoold werk altijd aanwezig blijven. In enkele sectoren zal naar verwachting de vraag naar leerlingen met een VMBO opleiding minimaal worden.
- Naast groene kennis is er toenemende behoefte aan (voedsel)technische en economische kennis in de sectoren.
- Door technologische ontwikkelingen stijgt de vraag naar MBO'ers en HBO'ers in de sectoren.
- De instroom in het beroepsonderwijs is onvoldoende om te kunnen voldoen aan de groeiende vraag naar technici.
- Schaalvergroting leidt tot een stijgende vraag naar midden en hoger kader voor P&O- en managementfuncties.
- Ondernemerschap en werkgeverschap en de daarvoor benodigde competenties en kwalificaties vragen specifieke aandacht.
- Bedrijven leiden meer medewerkers op in het eigen bedrijf. Er is echter onvoldoende sprake van een bedrijfscultuur waarbij werknemers een "leven lang leren"-traject genieten.
- Grotere bedrijven richten zich vooral op functie- en taakgerichte opleidingen van werknemers. Opleiden met het oog op een bredere inzetbaarheid, verdient meer aandacht.
- Bij het MKB wordt doorgaans op ad hoc basis geschoold, waarbij de aanleiding een probleem of directe noodzaak is.
- Internationalisering en globalisering in de sectoren werken door op de arbeidsmarkt. Opleidingen moeten dienstengevolge ook internationaler worden en eveneens in het land van herkomst kunnen worden gegeven.

3.3. Knelpunten

De uitgangspunten en ontwikkelingen in de sectoren leiden tot de volgende knelpunten op het terrein van arbeidsmarkt en opleiding:

Sectoren en werkgelegenheid

- De sectoren hebben geen flitsend imago, in meerdere sectoren is sprake van een minder goed imago. Sectoren hebben geen onderscheidende 'gemeenschappelijke' uitstraling. Dit ondanks het positieve beeld dat het buitenland heeft van de agrarische productie en export.

- Verschillende agro food sectoren kampen met een groot verloop. Het werven van nieuwe medewerkers, anders dan laaggeschoolden, stuit op problemen.
- De aantrekkingskracht van de sectoren op vooral niet traditionele groepen (allochtone jongeren, vrouwen, wajongers en langdurig werklozen) is laag.
- Instroom van niet groene afgestudeerden ((levensmiddelen-)technologen en afgestudeerden in managementvakken) blijft in de sectoren achter bij de vraag.
- Bij specifieke functies in verschillende sectoren is sprake van moeilijk vervulbare vacatures. Midden- en hoger kader hopt gemakkelijk naar een andere job, gemotiveerd door uitdaging en beter perspectief.
- Doorgroeikansen voor lager opgeleiden zijn in de sectoren beperkt. Kansen zijn afhankelijk van extra scholing en opleiding. Lager opgeleiden verwisselen, gemotiveerd door geld, gemakkelijk van werkring.
- Arbeid wordt niet altijd als duurzame productiecomponent beschouwd.
- Er is sprake van knelpunten op de arbeidsmarkt. In sommige sectoren leidt dit tot een grote inzet van werknemers uit Midden en Oost Europese landen.

Opleiding en scholing

- De afgestudeerden uit het groene onderwijs kiezen vaker voor een niet-groene werkring.
- Afgestudeerden uit andere onderwijsrichtingen worden onvoldoende geattendeerd op de loopbaanmogelijkheden in de sectoren.
- Door toenemende vergrijzing verdwijnt er kennis. De balans van in- en uitstroom is onvoldoende om de vervangingsvraag van bedrijven te dekken.
- Het aanbod aan schoolverlaters en afgestudeerden is niet in evenwicht met de toenemende vraag vanuit bedrijfsleven naar, naast groene kennis, combinaties van groene, technische en economische kennis.
- Het ondernemerschap krijgt weinig aandacht vanuit opleiding en scholing.
- De praktijkkennis bij scholing is onvoldoende.
- Bedrijven vragen om flexibiliteit en scholen hebben moeite om maatwerk te leveren.
- De afstemming van wensen en de samenwerking tussen sectoren en het onderwijs wordt dikwijls als onvoldoende ervaren, waardoor elkaar overlappende initiatieven kunnen ontstaan.

4. Actiepunten

De productschappen spreken de intentie uit om samen met benoemde organisaties op de volgende hoofdaandachtvelden concrete projectvoorstellen te formuleren en uit te werken:

Kwalificaties van werkenden bij de tijd houden

Leven lang leren

Sectoren en productschappen besteden op een veelheid van manieren aandacht aan dit thema, maar coördinatie en samenwerking tussen en binnen sectoren is versnipperd. De aandacht varieert van het ontwikkelen van specifieke scholingsmodules, lespakketten specifiek voor het basisonderwijs tot meer uitgebreide digitale lespakketten, die aansluiten op de vraag van de sectoren. Verder zijn te noemen activiteiten op het vlak van bedrijfsopleidingsplannen, scholingsprogramma's, het bevorderen van de inzet van scholingsconsulenten tot het met sociale partners opzetten van een integrale scholingsvisie.

Actie:

Om te komen tot samenwerking en een eenduidig scholingsbeleid zullen alle productschappen voor 1 april 2010 een eigen projectplan opstellen. Daarbij wordt met sociale partners in de sectoren nagegaan hoe kan worden bijgedragen aan het meer verankeren van scholing en opleiding als structureel aandachtspunt binnen ieder bedrijf, bovenop initiatieven die zijn ontwikkeld. Bij de uitwerking zal nauw worden samengewerkt met de ministeries van LNV en OC&W, de kennisinstellingen, het groene en niet-groene onderwijs, de Groene Kennis Coöperatie, opleidingsfondsen en andere relevante

partijen.

In 2009 wordt gestart met een eerste activiteit voor het scholingsbeleid middels de inzet van scholingsconsulenten in de glastuinbouw. In andere sectoren zal de inzet van scholingsconsulenten worden gestimuleerd. Dit omdat blijkt dat het delen van kennis en netwerken tot meer efficiëntie en effectiviteit leidt bij het realiseren van concrete ondersteuning op de werkvloer.

- **Ervaringscertificaat (EVC) en duale trajecten**

Verschillende productschappen zijn bezig om concrete EVC- en duale trajecten aan te bieden. De ervaring van werknemers wordt hierin gecertificeerd op basis van erkende diploma's. Dit draagt bij aan het versterken van de huidige en toekomstige arbeidsmarktpositie van deze werknemers en door aanvullende scholing mogelijk aan hun verdere ontwikkeling. Enkele productschappen hebben het voornemen om in hun sector een EVC-traject op te zetten.

Actie:

Alle productschappen gaan na of en welke mogelijkheden er zijn om het instrument van EVC en eventueel aansluitende duale trajecten op grotere schaal in te zetten om werknemers meer en beter geschoold te krijgen. Hierbij wordt nadrukkelijk nagegaan welke mogelijkheden er zijn om, in het kader van het aanvullend beleidsakkoord van het kabinet bij 'samen werken, samen leven', op korte termijn EVC in te zetten.

Samenwerking met kennis- en onderwijsinstellingen is hierbij van groot belang gezien het maatwerk dat wordt gevraagd en de specifieke kennis en ervaring die een aantal instellingen hebben met EVC.

Doelstelling is het bevorderen dat partijen in de productie, verwerking en handel meer werk maken van het inzetten van EVC- en duale trajecten. Dit gericht op het certificeren van de werkervaring en het blijvend motiveren van werkenden in de sectoren.

Arbeidsreserves benutten

- **Arbeidsmarkt**

Het beschikbaar hebben en krijgen van actuele arbeidsmarktgegevens is voor de productschappen een belangrijke prioriteit. Daarnaast hebben enkele productschappen concrete arbeidsmarktprojecten. Een goed voorbeeld zijn de projecten ten aanzien van EU medewerkers in de vlees(waren)industrie en tuinbouw. Hierbij gaat het om het actief informeren van deze doelgroepen. Daarnaast omvatten deze arbeidsmarktprojecten activiteiten die zich richten op bredere aspecten (instroom, doorstroom en uitstroom), huisvesting en imago.

Actie:

Productschappen inventariseren de mogelijkheden die er zijn om arbeidsmarktprojecten met en voor de sectoren uit te voeren. Hierbij wordt ook aandacht besteed aan het aantrekken en versterken van de arbeidsmarktpositie van allochtonen, Wajongers en langdurig werklozen. Regionale samenwerking tussen sectoren, de mobiliteitscentra, brancheservicepunten in sectoren met het UWV en andere relevante partijen wordt hierbij nadrukkelijk voorzien. Tevens behoeft de omgang met flexibele arbeid nadrukkelijke aandacht. De inzet van (arbeidsmarkt)consulenten bij het uitvoeren van projecten in dit kader zal nadrukkelijk worden gestimuleerd, omdat blijkt dat een één op één benadering eerder leidt tot concrete resultaten op de werkvloer.

Doelstelling is het intensiveren van de regionale samenwerking tussen alle relevante partijen op de arbeidsmarkt. Dit gericht op het verder verbeteren van het functioneren van de arbeidsmarkt in de sectoren voor de korte termijn (in het kader van de crisisbestrijding) en de langere termijn.

Instroom in de sector en het onderwijs; het boeien en binden van leerlingen

- **Maatschappelijke stages**

Een maatschappelijk stage geeft aan VMBO- en middelbare scholieren de mogelijkheid

om kennis te maken met en een bijdrage te leveren aan de maatschappij. De levensmiddelenindustrie (via de FNLI) maar ook afzonderlijke sectoren (ambachtelijke bakkers, LTO Nederland) hebben al afspraken gemaakt met de ministeries van LNV en OC&W over het realiseren van maatschappelijke stageplaatsen in de sectoren.

Actie:

Productschappen vervullen voor een aantal sectoren een initiërende rol om meer bedrijven en sectoren te stimuleren en te enthousiasmeren voor maatschappelijke stages. Een aantal sectoren en organisaties voert al pilots uit voor maatschappelijke stages. In 2010 zullen diverse concrete pilots worden uitgevoerd. Ten aanzien van het beschikbaar stellen van maatschappelijke stageplaatsen zullen kwantitatieve doelstellingen overeen worden gekomen.

- **Stageplaatsen**

Een dreigend tekort aan stageplaatsen is in enkele sectoren zichtbaar. Het vinden van goede en voldoende stageplaatsen wordt moeilijker voor scholen. Anderzijds vraagt de begeleiding vanuit school aandacht. Het bedrijfsleven is hierbij nadrukkelijk aan zet. Te weinig stageplaatsen betekent dat leerlingen hun opleiding niet of onvoldoende kunnen afronden en drukken de benodigde instroom van gekwalificeerde leerlingen en studenten naar de sectoren. Het teruglopende aantal stageplaatsen in het bedrijfsleven is voor een belangrijk deel een gevolg van de huidige economische crisis. Een impuls in het aantal stageplaatsen is nodig, waarbij begeleiding ook vanuit scholen gegarandeerd is.

Actie:

Productschappen zullen zich samen met sectoren inzetten om in 2010 diverse concrete activiteiten uit te voeren gericht op het realiseren van goede en voldoende stageplaatsen in de sectoren.

- **Imago**

Het imago van de sectoren vraagt om aandacht, dit in tegenstelling tot de producten die de sectoren leveren. Het imago als werkgever is niet altijd goed, wat bij tijd en wijle wordt gevoed door misstanden die in de media breed worden uitgemeten. Ook het beeld van vies en zwaar werk blijft aanwezig. Er is onbekendheid over perspectieven en over de mogelijkheden voor mensen zonder groene kennis. Jongeren die kiezen voor een opleiding worden niet gemotiveerd om een opleiding in de agrarische productie en verwerking te kiezen en potentiële werknemers uit andere onderwijsrichtingen kiezen veelal niet voor een baan in de sectoren. Sectoren zullen zich bewust moeten worden van hun imago, de zaken op orde krijgen en laten zien wat ze in huis hebben: "be good and tell it". Voorbeelden hiervan zijn "Mooi land" van CNV BedrijvenBond en "Nederland bloeit" van LTO Nederland.

Actie:

Productschappen gaan na of en welke mogelijkheden er zijn om initiatieven te ontplooiën op het terrein van het aantrekkelijker neerzetten van de sectoren, dit naast reeds lopende initiatieven van dragende organisaties en sectoren. In 2009 wordt o.a. gestart met een imagobevorderende arbeidsmarktcampagne voor een aantal tuinbouwsectoren.

5. Planning

Op 29 oktober 2009 is een bestuursconferentie belegd tussen het ministerie van LNV en de productschappen over de inzet van de productschappen op het terrein van arbeid en onderwijs in de sectoren en de ondersteuning die het ministerie daarbij biedt en verder kan bieden.

De doelstelling van dit overleg is drieledig:

- De opgestelde analyse van de arbeidsmarktproblematiek in de sectoren en de rol van het onderwijs verwoorden in een visie van productschappen en de betrokken organisaties van werkgevers en werknemers en ministerie van LNV op de gewenste ontwikkelingen ten aanzien arbeidsmarkt en opleiding;
- Het bereiken van overeenstemming over de doelen en de inzet van genoemde partijen om deze ontwikkeling samen met het bedrijfsleven te realiseren. Dit door het

opstellen van concrete projectvoorstellen voor de in paragraaf 4 genoemde actiepunten;²

- Het maken van afspraken over het vervolg en de verdere uitwerking van het programma arbeidsmarkt en opleiding en (deel)projecten.

In genoemd overleg zullen partijen hun handtekening zetten onder de bovenstaand geformuleerde intenties van het Programma Arbeidsmarkt en Opleiding. Partijen spreken hiermee uit dat zij de nadrukkelijke intentie hebben om dit programma met de daarbij behorende (deel) projecten succesvol uit te voeren. De periode van november 2009 tot en met maart 2010 zal benut worden om de intenties uit te werken in concrete projectplannen.

Deze planning is van belang omdat verschillende productschappen en sectoren - zij het in verschillende mate - al activiteiten uitvoeren op het terrein van scholing en arbeidsmarkt. Het gepresenteerde Programma Arbeidsmarkt en Opleiding ligt in het verlengde daarvan. De herkenbaarheid en de eigen visie per productschap en sector staan voorop. De werkgroep Verankering Arbeid stimuleert en coördineert waar nuttig en mogelijk gezamenlijke activiteiten tussen en met sectoren. Uitgangspunt is de eigen verantwoordelijkheid van de sectoren voor het realiseren van de geformuleerde acties op sectorniveau.

In het kader van de meerjarenafpraak met de Groene Kennis Coöperatie zal het ministerie van LNV bevorderen dat deze initiatieven uit werkt met de sectoren, gericht op het stimuleren van zowel de in- en doorstroom binnen het onderwijs, als de doorstroom naar de sectoren.

Het ministerie van LNV en de productschappen werken bij de concretisering van het programma arbeidsmarkt en opleiding samen met andere ministeries als OC&W en EZ, dragende organisaties van sectoren en partijen in het veld van onderwijs en arbeidsmarkt. Hierbij zal nagegaan worden welke andere mogelijkheden er zijn voor mede financiering.

6. Uitvoering

De (deel)projecten per productschap en/of per sector worden in principe door het betreffende productschap zelf uitgevoerd. Voor het uitvoeren van het Programma Arbeidsmarkt en Opleiding en de (deel)projecten zal naar verwachting een zekere projectcoördinatie nodig zijn. Hiertoe kan een Commissie Arbeidsmarkt en Opleiding Argrofood Sectoren worden ingesteld. Deze commissie kan bestaan uit de leden van de werkgroep Verankering Arbeid aangevuld met werkgeversvertegenwoordigers uit de sectoren. Ook het ministerie van LNV kan hierin participeren.

Daarnaast kan een programmateam worden ingesteld dat de uitvoering van het Programma Arbeidsmarkt en Opleiding begeleidt, de uitvoering van (deel)projecten ondersteunt en bevordert dat nieuwe initiatieven worden opgepakt. Dit programmateam kan bestaan uit de sociaal secretarissen van de productschappen, de scholingsconsulenten en een vertegenwoordiger van het ministerie van LNV.

7. Financiering

De productschappen stellen na goedkeuring van (deel)projecten de gewenste middelen voor het Programma Arbeidsmarkt en Opleiding en de (deel)projecten beschikbaar. Het ministerie van LNV is bereid een (financiële) bijdrage te leveren aan het uitvoeren van in het kader van dit programma opgestelde, projectplannen. Hierover worden aanvullende afspraken gemaakt tussen de productschappen en het ministerie van LNV. In het werkplan Verankering Arbeid 2010 is door de werkgroep de ambitie opgenomen dat de productschappen in 2010 500.000 euro beschikbaar stellen aan (deel)projecten op het terrein van arbeidsmarkt en opleiding.

² als voorbeeld van een werkmodel is gesproken over het tripartiete plan voor de inzet van scholingsconsulenten in de tuinbouw (Productschap Tuinbouw, sociale partners in de tuinbouw en het bedrijfstakfonds voor scholing Colland, en het Ministerie van LNV.